

Magdalena TOMALA
Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Kielce
Magdalena2828@gmail.com

PAŃSTWA REGIONU MORZA BAŁTYCKIEGO WOBEC KONCEPCJI ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Streszczenie. Głównym celem artykułu jest analiza zarządzania zrównoważonym rozwojem w regionie Morza Bałtyckiego. Sposoby osiągnięcia tego celu w regionie Morza Bałtyckiego obejmują zwiększenie instytucjonalnej efektywności zarówno na poziomie makroregionalnym, jak i narodowym. Na poziomie makroregionalnym zarządzanie obejmuje wytyczanie celów oraz sposobów rozwoju zrównoważonego rozwoju. Natomiast na poziomie narodowym główną rolę odgrywa wdrażanie i koordynowanie jego wprowadzania: rozumienie zasad zrównoważonego rozwoju, cele oraz zadania, podmioty zaangażowane w projekt, wprowadzanie w życie zasad zrównoważonego rozwoju oraz monitoring.

Słowa kluczowe: region Morza Bałtyckiego, zrównoważony rozwój

BALTIC SEA STATE TOWARDS SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Abstract. The general objective of this article is to analyse the governance capacity for Sustainable Development in the Baltic Sea Region (BSR). Ways to achieve this include increased institutional efficiency and coherence both on the macro-regional and national level in the BSR. Both governance levels are important. The macro regional level has many important functions which can show the way of developing SD. The national level has a key role as SD policy maker and coordinator of SD implementation: concrete goals, targets and actions, stakeholders engaged in SD, implementation structures and monitoring tools.

Keywords: Baltic Sea Region, Sustainable development

1. Wstęp

Historia rozwoju współpracy państw regionu Morza Bałtyckiego¹ pokazuje, iż istnieje w nim potencjał, aby stał się prekursorem wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju, przyjętych podczas Szczytu w Rio de Janeiro² w 1992 r. Jako pierwszy makroregion wdrożył *Strategię Rozwojową Unii Europejskiej*³. Jej istotą jest współpraca na wielu poziomach: rządowym, regionalnym i lokalnym, z udziałem świata nauki, ośrodków badawczych, akademickich, struktur regionalnych, instytucji zarządzających programami operacyjnymi, a także sektora prywatnego. Z jednej strony strategia stwarza możliwość nawiązania szerokich kontaktów z partnerami makroregionu, inicjowania nowych projektów oraz promowania na forum międzynarodowym projektów już istniejących, z drugiej – wdrażania ich na poziomie narodowym.

Jak poszczególne państwa regionu Morza Bałtyckiego rozumieją zasady zrównoważonego rozwoju? Można przypuszczać, iż w związku z podejmowanymi działaniami na poziomie makroregionalnym badane państwa powinna łączyć idea zawarta w *Raporcie Bruntland* oraz w *Strategii Rozwoju Regionu Bałtyckiego*. Czy takie podejście prezentują wszystkie podmioty, które zadeklarowały chęć wdrażania idei zrównoważonego rozwoju?

Celem niniejszego artykułu jest analiza implementacji zasad zrównoważonego rozwoju z poziomu makroregionalnego na poziom narodowy w poszczególnych państwach regionu bałtyckiego. Pozwoli ona ukazać możliwości właściwego ich wdrażania oraz osiągnięcia przez państwa regionu Morza Bałtyckiego stawianych sobie celów.

W pracy wykorzystano metodę analizy treści oraz metodę porównawczą, dzięki której starano się zweryfikować stawianą w pracy hipotezę. Artykuł oparto na bazie dokumentów strategicznych Unii Europejskiej, dotyczących implementacji zrównoważonego rozwoju oraz *Strategii narodowych* państw regionu Morza Bałtyckiego.

¹ Tradycyjnie, region Morza Bałtyckiego jest definiowany jako jedenaście państw: Niemcy, Szwecja, Dania, Finlandia, Norwegia, Islandia, Litwa, Łotwa, Estonia, Rosja, Polska. Tak szeroka interpretacja wynika z więzi historycznych, kulturowych, politycznych i in. Zob.: Tomala M., Czarny R.M.: Wymiar północny w Unii Europejskiej. Kielce 2009, s. 10-20; Grzela A.: Teoria i praktyka współpracy regionalnej na przykładzie Regionu Morza Bałtyckiego. Kielce 2010, s. 71-80.

² Zob.: United Nations: United Nations Framework Convention on Climate Change. Rio de Janeiro 1992, http://unfccc.int/files/essential_background/background_publications_htmlpdf/application/pdf/conveng.pdf.

³ Po raz pierwszy idea zrównoważonej UE została zdefiniowana we wnioskach z prezydencji w 2001 r., zob.: Presidency Conclusions, Göteborg European Council, 15 and 16 June 2001, SN 2001/01 REV 1, http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00200-r1.en1.pdf, 20.03.2017. Od 2010 r. zrównoważony rozwój realizowany jest w ramach strategii Europa 2020, zob.: Komisja Europejska: Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Bruksela 03.03.2010, http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_PL_ACT_part1_v1.pdf, 20.03.2017.

2. Zrównoważony rozwój w Strategii rozwoju regionu Morza Bałtyckiego

Powstanie *Strategii rozwoju* nie było pierwszym przedsięwzięciem skupionym wokół celów zrównoważonego rozwoju. Państwom położonym w zlewisku Bałtyku udało się porozumieć w sprawie ochrony morza jeszcze w okresie funkcjonowania żelaznej kurtyny. W wyniku współpracy w 1973 r. uchwalono *Konwencję Gdańską* (weszła w życie 28 lipca 1974 r.), a następnie podpisano *Konwencję Helsińską*, która odwoływała się do całościowej ochrony Morza Bałtyckiego (weszła w życie 3 maja 1980 r.)⁴.

Rozwój współpracy wokół Bałtyku na rzecz zrównoważonego rozwoju umożliwiła nie tylko transformacja systemowa, obejmująca Europę Środkowo-Wschodnią, ale też działania Organizacji Narodów Zjednoczonych. W efekcie prac Światowej Komisji ds. Środowiska i Rozwoju (World Commission on Environment and Development), zwanej również Komisją Bruntland, w 1987 r. opublikowano Raport *Nasza Wspólna Przyszłość*. Przyjęto w nim definicję opisującą ideę zrównoważonego rozwoju. Istotę koncepcji określa już pierwsze zdanie raportu: „Na obecnym poziomie cywilizacyjnym możliwy jest rozwój zrównoważony, to jest taki rozwój, w którym potrzeby obecnego pokolenia mogą być zaspokojone bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na ich zaspokojenie”⁵. Istotą koncepcji jest zrozumienie, iż rozwój musi odbywać się we wszystkich obszarach: politycznym, ekonomicznym, środowiskowym i kulturowym, a nie w jednym – wybranym, który państwo może osiągnąć kosztem innych.

Działania na poziomie globalnym stały się podstawą myślenia o zrównoważonym rozwoju w regionie Morza Bałtyckiego. Należy zauważyć, iż państwa regionu Morza Bałtyckiego jako pierwsze wystąpiły z propozycją współpracy na rzecz zrównoważonego rozwoju na poziomie makroregionalnym. Obecnie istnieją cztery unijne strategie makroregionalne: *Strategia UE dla regionu Morza Bałtyckiego* (istniejąca od 2009 r.), *Strategia Dunajska* (2011 r.), *Strategia Adriatycko-Jońska* (2014 r.) oraz *Strategia Alpejska* (2016 r.).

Inicjatorem prac na rzecz zrównoważonego rozwoju był Parlament Europejski, który w listopadzie 2006 r. przyjął rezolucję postulującą opracowanie dokumentu *Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego*. Następnie, w grudniu 2007 r., Rada Europejska wezwała KE do opracowania SUE RMB, a już w czerwcu 2009 r. Komisja Europejska przyjęła *Komunikat* dotyczący *Strategii*, który w październiku 2009 r. (w czasie prezydencji szwedzkiej) SUE RMB został zatwierdzony przez Radę Europejską⁶.

⁴ Zob. szerzej: Tomala M., Czarny R.M.: Wymiar północny Unii Europejskiej. Studium rozwoju. Kielce 2009, s. 35-37.

⁵ Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future, p. 5, <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>, 10.03.2017.

⁶ Komisja Europejska: Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów dotyczący Strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego, Bruksela 2009, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A52012DC0128>, 01.03.2017. Por.: <http://www.balticsea-region-strategy.eu/>, 01.03.2017.

Główny cel *Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego* ma umożliwić UE oraz państwom członkowskim określenie potrzeb, które pozwolą dostosować je do posiadanych zasobów. Koordynacja odpowiednich działań politycznych ma za zadanie umożliwić korzystanie ze zrównoważonego środowiska, w tym przyczynić się do rozwoju społeczno-gospodarczego.

Implementację Strategii oparto na *Planie Działania*, zawierającym *Obszary Priorytetowe* i *Działania Horyzontalne*. Opiera się na trzech głównych celach⁷: ocalenie morza (*Save the Sea*), rozwój połączeń w regionie (*Connect the Regio*), zwiększenie dobrobytu (*Increase Prosperity*). Ważne zadanie w tym dokumencie mają cele szczegółowe oraz wskaźniki. *Plan Działania* zawiera obecnie 17 *Obszarów Priorytetowych* (*Priority Areas*) i 5 *Działań Horyzontalnych* (*Horizontal Actions*), w ramach których realizowanych jest kilkadziesiąt *Projektów Flagowych* (*Flagship Projects*).

3. Państwa regionu bałtyckiego wobec koncepcji zrównoważonego rozwoju

Mogłoby się wydawać, iż definicja zrównoważonego rozwoju zaprezentowana podczas szczytu w Rio de Janeiro nie może budzić wątpliwości interpretacyjnych. Jak podkreśla Stefan Konstańczak: „Strategia zrównoważonego rozwoju nie jest pomysłem samych filozofów, bo sformułowali ją ściśle współpracujący ze sobą specjaliści z różnych dziedzin nauki, w tym oczywiście i filozofii. *Logiczność* strategii wynika bowiem nie ze stosowania twierdzeń matematycznych, ale z tego, że jest ona rezultatem zastosowania w praktyce sprawdzonych przez tysiąclecia reguł poprawnego rozumowania”⁸.

W przypadku regionu Morza Bałtyckiego istotne znaczenie ma zapis, wskazujący iż „koordynację każdego zagadnienia priorytetowego zasadniczo należy przydzielić państwu członkowskiemu, które pracowałoby nad jego wdrażaniem w ścisłym kontakcie z Komisją, ze wszystkimi zainteresowanymi stronami, w szczególności innymi państwami członkowskimi, a także z władzami regionalnymi i lokalnymi oraz organami międzyrządowymi i organizacjami pozarządowymi”⁹. Tym samym na państwach spoczęła odpowiedzialność za rozumienie i wdrażanie koncepcji zrównoważonego rozwoju, choć jego koordynacja

⁷ Commission Staff Working Document, European Union Strategy for the Baltic Sea Region. ACTION PLAN {COM(2009) 248}, Brussels, 10.9.2015 SWD(2015) 177 final, <http://www.balticsea-region-strategy.eu/action-plan>, 02.03.2017.

⁸ Konstańczak S.: Racionalność strategii zrównoważonego rozwoju. „Etyka Biznesu i Zrównoważony Rozwój”, nr 1, Zabrze 2016, <http://www.polsl.pl/organizacje/SCEBIZR/Documents/Kuzior%20Aleksandra%20-%20Etyka%201-2016.pdf>, 21.02.2017.

⁹ Zob.: Komisja Wspólnot Europejskich: Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów dotyczący Strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego. Plan działania. Bruksela 2009, SEC(2009) 712/2.

uwzględni poziom makroregionalny. Dlatego można postawić pytanie, czy definicja zrównoważonego rozwoju jest tak samo interpretowana w całym regionie.

Region Morza Bałtyckiego nie jest jednolity. W *Strategii makroregionalnej* został on dość wąsko sprecyzowany. Obejmuje jedynie osiem państw, które należą do Unii Europejskiej, pomija zaś państwa, które są spoza organizacji, takich jak Norwegia, Islandia i Rosja. Choć te państwa należą do innych organizacji i inicjatyw tego makroregionu, jak: Rada Państw Morza Bałtyckiego, Wymiar Północny Unii Europejskiej, oraz deklarują chęć wdrażania Raportu Bruntland, nie znalazły się w obszarze oddziaływania unijnej koncepcji.

Wobec tak sprecyzowanej definicji regionu Morza Bałtyckiego w dokumentach UE, analizą objęto Niemcy, trzy państwa nordyckie: Szwecję, Danię oraz Finlandię, a także państwa bałtyckie: Litwę, Łotwę, Estonię oraz Polskę.

Pierwsze z wymienionych państw, Niemcy, pełnią kluczową rolę w regionie bałtyckim. Z jednej strony należy mieć na uwadze ich wysoki rozwój gospodarczy, z drugiej – potencjał terytorialny i ludnościowy. Ponadto, jak podkreśla A. Merkel, „Niemcy chcą być prekursorem implementacji celów trwałego i zrównoważonego rozwoju (...). Republika Federalna będzie pomagać innym krajom przy realizacji zadań poprzez współpracę na polu rozwojowym i sama chce świecić dobrym przykładem”¹⁰. Deklarację A. Merkel potwierdzają wytyczone w *Strategii* trzy priorytety: ochrona środowiska, gospodarka i odpowiedzialność społeczna. Niemcy podkreślają tradycyjne znaczenie zrównoważonego rozwoju określane jako: równość między generacjami, jakość życia, społeczna kohezja oraz międzynarodowa odpowiedzialność. Region bałtycki jest dla nich ważnym obszarem współpracy¹¹.

Z kolei w Szwecji¹² zrównoważony rozwój łączy działania, które rozciągają się na kwestie gospodarcze, społeczne oraz środowiskowe. Osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju w długim okresie czasu wymaga podejścia międzysektorowego. Podstawowym założeniem zrównoważonego rozwoju w tym kraju jest teza, iż jedno pokolenie powinno pokierować swoim życiem w taki sposób, aby zapobiec pogorszeniu standardu życia przyszłym pokoleniom. W przypadku Szwecji oznacza podejście, które powinno aktywnie wpływać na kształt wszystkich obszarów polityki państwa¹³. Oznacza koordynację działań na wielu płaszczyznach. Kluczem do sukcesu gospodarczego i osiągnięcia dobrobytu jest dla Szwecji

¹⁰ Matzke M., Merkel: Niemcy chcą być wzorcem trwałego i zrównoważonego rozwoju, <http://www.dw.com/pl/merkel-niemcy-chc%C4%85-by%C4%87-wzorcem-trwa%C5%82ego-i-zr%C3%B3wnowa%C5%BConego-rozwoju/a-18743228>, 10.03.2017.

¹¹ Perspectives for Germany Our Strategy for Sustainable Development, http://www.nachhaltigkeitsrat.de/fileadmin/user_upload/English/pdf/Perspectives_for_Germany.pdf, 02.03.2017.

¹² Narodowa Strategia Zrównoważonego Rozwoju była pierwszy raz opublikowana w Szwecji w 1994 r. i oceniana w 2004 r. Ostatnia wersja strategii “Strategic Challenges – A further elaboration of the Swedish Strategy for Sustainable Development” była opublikowana w 2006 r.

¹³ See.: Regeringskansliet, A summary of Government Communication 2001/02:172 Sweden’s National Strategy for Sustainable Development 2002, <http://www.government.se/contentassets/03e1e59752e44acf865143f811d5db7c/swedens-national-strategy-for-sustainable-development-2002-a-summary>, 22.01.2017.

ochrona zasobów naturalnych. Podkreślenia wymaga fakt, iż Szwedzi rozumieją potrzebę współdziałania w tym zakresie nie tylko wszystkich państw, ale i pokoleń¹⁴.

Strategia osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju w Danii powstała dość dawno, bo w 2002 r. Wynika z tego, iż brak jest w niej odniesienia do *Strategii UE wobec regionu Morza Bałtyckiego*. Jednak należy pamiętać, iż Dania angażuje się w działania unijne w tym zakresie. Długoterminowo dla Danii zrównoważony rozwój oznacza rozwój państwa opiekuńczego (*welfare society*), w którym wzrost gospodarczy jest oddzielony od wpływu na środowisko i w którym wszystkie podmioty są zaangażowane i zmotywowane, aby wziąć odpowiedzialność za globalne skutki niszczenia środowiska naturalnego. W *Strategii* podkreśla się, iż środowiskowy kontekst musi być brany pod uwagę we wszystkich sektorach gospodarki. Równocześnie niezbędna jest współpraca na poziomie globalnym. W Danii przyjazne środowisku rozwiązania powinny być promowane, razem z socjalnym i ekonomicznym rozwojem, które zapewnią większą wolność działań i przestrzeganie limitów środowiskowych, mających negatywne skutki dla zdrowia ludzi¹⁵. Na uwagę zasługują również wskaźniki pomiaru zrównoważonego rozwoju, szczegółowo określone, łącznie z celami, które powinna osiągnąć Dania.

Podobnie jak pozostałe państwa nordyckie Finlandia przykładą dużą wagę do kwestii zrównoważonego rozwoju. Dość szybko zareagowała na wytyczne szczytu w Nowym Jorku w 2015 r., i już tego samego roku zweryfikowała stawiane cele. W Finlandii zrównoważony rozwój jest postrzegany w sposób umożliwiający powstanie zrównoważonego społeczeństwa, w którym przestrzegane są takie wartości, jak: dobrobyt społeczny, promowanie indywidualnej i społecznej odpowiedzialności za środowisko. Według Finów zrównoważony rozwój jest społecznym zobowiązaniem, zorganizowanym procesem, który powinien służyć w długiej perspektywie jako instrument spójności społecznej dla sektora administracji. Tym samym zrównoważony rozwój w Finlandii posiada narzędzia monitorujące proces jego implementacji, uwzględnia różne poziomy współpracy na rzecz osiągnięcia wytyczonych celów oraz odwołuje się do współpracy międzynarodowej i bałtyckiej (np. w kontekście rozwoju kulturalnego)¹⁶.

Obok państw nordyckich w zlewisku Bałtyku położone są Litwa, Łotwa i Estonia, które powstały dopiero na początku lat 90. XX w. Mimo to Estonia jako jedyne państwo regionu bałtyckiego podkreśla znaczenie wszystkich czterech obszarów rozwojowych: gospodarke, środowisko, politykę oraz kulturę. Zrównoważony rozwój jest tam postrzegany

¹⁴ Regeringskansliet, A Swedish Strategy for Sustainable Development – Economic, Social and Environmental, GOVERNMENT COMMUNICATION 2003 / 04:129, <http://www.government.se/49b73c/contentassets/3f67e0b1e47b4e83b542ed6892563d95/a-swedish-strategy-for-sustainable-development-summary>, 09.03.2017.

¹⁵ The Danish Government, Denmark's national strategy for sustainable development. A shared future – balanced development, Copenhagen 2002, <http://www2.mst.dk/udgiv/publications/2002/87-7972-279-2/pdf/87-7972-259-8.pdf>, 02.03.2017.

¹⁶ Prime Minister's Office, Towards sustainable choices. A nationally and globally sustainable Finland. The national Strategy for sustainable development, Prime Minister's Office Publications, 7/2006, http://www.ym.fi/en-US/The_environment/Sustainable_development, 01.03.2017.

w perspektywie rozwoju społecznego opartego na zasadach globalnej konkurencji. Z jednej strony ma za zadanie promowanie przestrzegania zasad, jednak przy zachowaniu tradycyjnych estońskich wartości. Dlatego wizja i pomysły związane ze zrównoważonym rozwojem w Estonii powinny być wynikiem dialogu i kompromisu między różnymi stronami. Minusem wdrażania koncepcji w tym państwie jest to, iż monitorowanie nie ma charakteru ciągłego, podejście jest dość szerokie, ale nie zintegrowane, brak jest również odniesienia do współpracy bałtyckiej.

Drugie z państw bałtyckich, Łotwa, stawia nacisk na aspekt socjo-kulturowy. Odwołuje się do tradycyjnej definicji zrównoważonego rozwoju, ale na drugim miejscu akcentuje znaczenie innych kapitałów: środowiska, przestrzeni czy gospodarki. Jako jedynemu państwu południowego Bałtyku Łotwie udało się zintegrować działania w różnych dziedzinach rozwojowych. Ponadto posiada instrumenty monitorujące proces wdrażania zrównoważonego rozwoju oraz pamięta o potrzebie współpracy na poziomie regionu Morza Bałtyckiego¹⁷.

Na Litwie, podobnie jak u większości państw w regionie, odniesiono się do trzech z czterech obszarów zrównoważonego rozwoju: społeczeństwa, gospodarki i środowiska. Precyzyjnie wskazano na słabości państwa w dziedzinie ochrony środowiska i zasobów naturalnych. Ponadto strategia zwraca uwagę na potrzebę współpracy wokół Bałtyku oraz podkreśla znaczenie okresowego monitorowania procesu wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju. Słabością Litwy jest natomiast brak zintegrowanego podejścia do zrównoważonego rozwoju¹⁸.

Zupełnie inaczej zrównoważony rozwój jest interpretowany w Polsce. W lutym 2017 r. Rada Ministrów opublikowała *Strategię na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*. Już sam tytuł strategii może budzić wątpliwości z uwagi na brak odniesienia do pojęcia zrównoważonego rozwoju. Definiuje on natomiast nowy model rozwoju – rozwój odpowiedzialny, czyli taki, który budując siłę konkurencyjną z wykorzystaniem nowych czynników rozwojowych, zapewnia udział i korzyści wszystkim grupom społecznym zamieszkującym różne miejsca naszego kraju. Co ciekawe, autorzy projektu piszą, iż nie chodzi w nim tylko o „wielkość PKB, ale przede wszystkim o jego jakość”. Niestety brak jest jakiegokolwiek odniesienia do kwestii środowiskowych, co zmniejsza szanse na wdrożenie idei zawartych w *Raporcie Bruntland*. Wątpliwości związane z właściwym rozumieniem koncepcji zrównoważonego rozwoju potwierdzają stawiane w *Strategii* cele. Autorzy wskazują na „stworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. Choć tu pojawiają się dwa (ekonomia i ekologia) z czterech obszarów zrównoważonego rozwoju (pominięto kwestie kultury

¹⁷ Saeima of the Republic of Latvia: Sustainable Development Strategy of Latvia until 2030, June 2010, https://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/B7A5865F-0D1B-42AE-A838-FBA4CA31674D/0/Latvia_2010.pdf, 04.03.2017.

¹⁸ National Strategy for Sustainable Development, <http://www.am.lt/VI/en/VI/index.php#a/297>, 01.03.2017.

i polityki), to jednak oczekiwane efekty koncentrują się wyłącznie na kwestiach ekonomicznych i społecznych, z pominięciem pozostałych aspektów. Świadczą o tym cele szczegółowe: zwiększenie przeciętnego dochodu przy jednoczesnym zmniejszeniu dysproporcji w dochodach.

Oceniając wkład, który Polska wnosi do implementacji zrównoważonego rozwoju na poziomie makroregionalnym, należy zauważyć, iż robi to selektywnie. Choć takie podejście dla rozwoju państwa może przynieść niektórym grupom społecznym pewne korzyści, jednak strategia nie odpowiada na potrzeby i wyzwania makroregionu. Wśród wielu wymienionych międzynarodowych dokumentów strategicznych brak jest nawet odniesienia w niej do *Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego*.

4. Podsumowanie

Podsumowując powyższe rozważania, można stwierdzić, iż pojęcie zrównoważonego rozwoju jest różnie interpretowane na poziomie państwowym, mimo wspólnej definicji na poziomie makroregionalnym (RPMB). Poza tym szeroki zakres pojęcia pozwala wybrać te elementy, które są dla państw najkorzystniejsze, a pominąć te, których osiągnięcie wydaje się trudne (np. sprawy środowiska). Dlatego jest rozumiane w różny sposób. W poddanych analizie strategiach nacisk położony był zarówno na kwestie środowiskowe, ekonomiczne, kulturalne, jak i pozycję międzynarodową. W poniższej tabeli podsumowano podejście omawianych państw do wskazanych w *Raporcie Bruntland* czterech obszarów rozwoju: kultury, polityki, ekonomii i środowiska.

Tabela 1

Porównanie obszarów aktywności w strategiach narodowych państw bałtyckich

Państwo	Kultura	Polityka	Środowisko	Ekonomia
Szwecja	-	+	+	+
Dania	-	+	+	+
Finlandia	+	+	+	+
Niemcy	-	+	+	+
Litwa	-	+	+	+
Łotwa	+	+	+	+
Estonia	+	+	+	+
Polska	-	-	+	+

Źródło: Opracowanie własne.

Jak pokazuje tabela, Łotwa i Estonia oraz Finlandia akcentują w swoich strategiach rozwoju wszystkie obszary aktywności związane ze zrównoważonym rozwojem. Takie podejście pozwoli im na równomierny rozwój, co jest istotą omawianej koncepcji. Najslabiej w tym układzie wypadła Polska, która kładzie nacisk na kwestie rozwoju gospodarczego, często z pominięciem pozostałych obszarów.

Interesujące jest też podejście państw do koncepcji zrównoważonego rozwoju.

Tabela 2

Współpraca na rzecz zrównoważonego rozwoju w regionie bałtyckim

Państwo	Odniesienie do Raportu Bruntland	Odniesienie do Strategii makroregionalnej	Monitorowanie	Podejście zintegrowane
Szwecja	Tak	Tak	Tak	Tak
Dania	Tak	Nie	Tak	Tak
Finlandia	Tak	Tak	Tak	Tak
Niemcy	Tak	Tak	Tak	Tak
Litwa	Tak	Tak	Tak	Nie
Łotwa	Tak	Tak	Tak	Tak
Estonia	Tak	Nie	Tak	Nie
Polska	Tak	Nie	Nie	Nie

Źródło: Opracowanie własne.

Jak pokazuje tabela, wszystkie państwa odwołują się do *Raportu Bruntland* „*Nasza wspólna przyszłość*”. Jednak już nie wszystkie odnoszą się do strategii makroregionalnej, akcentując znaczenie *Strategii dla regionu Morza Bałtyckiego* oraz potrzebę współpracy. Trudność sprawia również podejście zintegrowane, które wymaga od podmiotów zaimplementowania zasad zrównoważonego rozwoju we wszystkich dziedzinach. Jedynie Polska nie koordynuje i nie monitoruje procesu wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju, tym samym pozostaje najsłabszym ogniwem w regionie.

Bibliografia

1. Commission Staff Working Document, European Union Strategy for the Baltic Sea Region. ACTION PLAN {COM(2009) 248}, Brussels, 10.9.2015 SWD(2015) 177 final, <http://www.balticsea-region-strategy.eu/action-plan>.
2. Grzela A.: Teoria i praktyka współpracy regionalnej na przykładzie Regionu Morza Bałtyckiego. Kielce 2010.
3. <http://www.balticsea-region-strategy.eu/>.
4. Komisja Europejska, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów dotyczący Strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego. Bruksela 2009, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A52012DC0128>.
5. Komisja Europejska: Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Bruksela 03.03.2010, http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_PL_ACT_part1_v1.pdf.

6. Konstańczak S.: Racjonalność strategii zrównoważonego rozwoju. „Etyka Biznesu i Zrównoważony Rozwój” nr 1, Zabrze 2016, <http://www.polsl.pl/organizacje/SCEBIZR/Documents/Kuzior%20Aleksandra%20-%20Etyka%201-2016.pdf>.
7. Matzke M.: Merkel. Niemcy chcą być wzorcem trwałego i zrównoważonego rozwoju, <http://www.dw.com/pl/merkel-niemcy-chc%C4%85-by%C4%87-wzorcem-trwa%C5%82ego-i-zr%C3%B3wnowa%C5%BConego-rozwoju/a-18743228>.
8. Perspectives for Germany Our Strategy for Sustainable Development, http://www.nachhaltigkeitsrat.de/fileadmin/user_upload/English/pdf/Perspectives_for_Germany.pdf.
9. Presidency Conclusions, Goteborg European Council, 15 and 16 June 2001, SN 200/1/01 REV 1, http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00200-r1.en1.pdf.
10. Prime Minister’s Office, Towards sustainable choices. A nationally and globally sustainable Finland. The national Strategy for sustainable development, Prime Minister’s Office Publications, 7/2006, http://www.ym.fi/en-US/The_environment/Sustainable_development.
11. Regeringskansliet, A summary of Government Communication 2001/02:172 Sweden’s National Strategy for Sustainable Development 2002, <http://www.government.se/contentassets/03e1e59752e44acf865143f811d5db7c/swedens-national-strategy-for-sustainable-development-2002-a-summary>.
12. Regeringskansliet, A Swedish Strategy for Sustainable Development – Economic, Social and Environmental, GOVERNMENT COMMUNICATION 2003 / 04:129, <http://www.government.se/49b73c/contentassets/3f67e0b1e47b4e83b542ed6892563d95/a-swedish-strategy-for-sustainable-development-summary>.
13. Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future, p. 5, <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>.
14. Saeima of the Republic of Latvia: Sustainable Development Strategy of Latvia until 2030, June 2010, https://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/B7A5865F-0D1B-42AE-A838-FBA4CA31674D/0/Latvia_2010.pdf.
15. The Danish Government, Denmark’s national strategy for sustainable development. A shared future – balanced development, Copenhagen 2002, <http://www2.mst.dk/udgiv/publications/2002/87-7972-279-2/pdf/87-7972-259-8.pdf>.
16. Tomala M., Czarny R.M.: Wymiar północny w Unii Europejskiej. Kielce 2009.
17. United Nations, United Nations Framework Convention on Climate Change, Rio de Janeiro 1992, http://unfccc.int/files/essential_background/background_publications_htmlpdf/application/pdf/conveng.pdf.